

مقاله پژوهشی

بررسی میزان استرس شغلی در پرستاران شاغل در بیمارستانهای سطح شهر همدان

مسعود خداویسی*، ناهید محمدی*، افسر امیدی*

چکیده

مقدمه و هدف: استرس در پرستاران یک پدیده پیچیده ای است که بطور بالقوه نتایج زیان آوری دارد استرس تعادل جسمی و روانی افراد را بر هم زده و با ایجاد مشکلات جسمی و روانی، کارائی افراد را در ابعاد مختلف کاهش می دهد این تحقیق به منظور تعیین میزان استرس شغلی در پرستاران شاغل* در سطح شهر همدان انجام گردید.

روش اجرا: این پژوهش یک مطالعه توصیفی - مقطعی می باشد و به روش سرشماری انجام گردید یعنی همه ۳۱۰ نفر پرستار دارای مدرک کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد شاغل در بیمارستانهای شهر همدان واحدهای پژوهش را تشکیل داده اند ابزار جمع آوری داده ها از دو بخش اطلاعات دموگرافیک (۱۰ سؤال) و سؤالات آزمون هینشاو و آتوود^۱ شامل ۳۳ سؤال که با شرایط ایران تطبیق داده شده است مورد استفاده قرار گرفت جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار EPI6 استفاده گردید.

یافته های پژوهش: یافته های پژوهش نشان می دهد که ۵۱/۳ درصد پرستاران دارای استرس شغلی و ۴۸/۷ درصد بدون استرس شغلی بوده اند. همچنین بیشترین میزان استرس مربوط به پرستاران دارای گروه سنی ۲۴-۲۰ سال (۶۵/۵ درصد)، افراد دارای مدرک کارشناسی (۵۲ درصد)، جنس مونث (۵۳/۴ درصد)، افراد دارای سابقه کار ۱۵-۱۱ سال (۶۵/۲ درصد)، افراد دارای درآمد ماهیانه کم (۶۹/۲ درصد)، دارای نوبت کاری شب کار (۵۵/۶ درصد)، بخش اتاق عمل (۷۰/۴ درصد) و بخش ویژه (۶۸/۷ درصد) بوده اند.

نتیجه نهائی: استرس یک خطر شغلی برای پرستاران محسوب می شود که آموزش به پرستاران بالینی جهت مقابله با آن و همچنین توجه مدیران خدمات بهداشتی درمانی جهت کاهش آن ضروری است.

کلید واژه ها: استرس شغلی / پرستاران

* اعضاء هیئت علمی گروه پرستاری بهداشت جامعه دانشکده پرستاری و مامائی دانشگاه علوم پزشکی همدان

مقدمه

انسان موجودی است که بطور مستمر با دنیای خارج در تعامل است طبق نظریه هاتس سلیه^۱ استرس در حد تحمل همواره ضروری و سازنده است و حتی شرط بقا موجودات زنده تعامل پیوسته با محیط بیرونی و درونی و به عبارتی سازگاری با عوامل استرس زا می باشد استرس عاملی است که تعادل روانی و جسمی فرد را بر هم زده و با ایجاد مشکلات روانی و جسمی، کارایی فرد را در ابعاد مختلف کاهش می دهد. کار برای هر شخصی بعنوان مهمترین عامل شکل دهنده هویت ، روابط اجتماعی و منبع تأمین کننده زندگی مادی ، موضوع ارزشمندی برای شناخت استرس مربوط به خود اوست چراکه افزایش کمی استرس سبب بوجود آمدن مشکلات روانی و جسمی، کاهش کارایی شغلی و اختلال روابط بین فردی، خانوادگی و اجتماعی می گردد (۱).

با وجود آنکه انسان با کار به نیازها ، خواسته ها و آرمانهای خود دست می یابد ولی حالات و احساسات انسان ممکن است تحت تاثیر عوامل بیشمار محیطی از جمله عوامل نامساعد محیط سازمانی و حرفه ای قرار گیرد بدین ترتیب نوع شغلی که شخص برای اشتغال دارد از جمله محرکهای فشارزای عمده ایست که می تواند فشار روانی مزمنی را پدید آورد (۲). در تحقیقی که توسط هینگلی و مارکز^۲ در زمینه استرس شغلی انجام گرفت چنین نتیجه گرفتند که وکلای مدافع ، پرستاران ، معلمان و مدیران اجرائی شدیداً در معرض استرس شغلی قرار دارند (۳) پرستاران افرادی هستند که بیماران خود را بهبود می بخشند اما ممکن است که خود بیمار شوند و اگر این روند ادامه پیدا کند روز به روز وضعیت تنیدگی و بیماری آنها رو به وخامت خواهد گذاشت زیرا استرس پرستاران در اثر مراقبت از بیماران ایجاد می شود (۴) . استرس در پرستاران یک پدیده پیچیده ای است که بطور بالقوه نتایج زیان آوری دارد در مطالعاتی که پلوسی^۳ و دیگران در سال ۱۹۹۹ در مورد استرس شغلی در پرستاران بخشهای ویژه و عمومی در بیمارستانهای ایتالیا انجام دادند نتایج نشان داد که در بخشهای ویژه استرس

بیشتری ایجاد می شود (۵) . اورمان^۴ نیز در سال ۱۹۹۹ در مطالعه ای که روی روانپرستاران در آمریکا انجام داد دریافت که روانپرستاران و دانشجویان پرستاری که دوره بالینی روانپرستاری را می گذرانند درجه متوسطی از استرس را دارا می باشند (۶). همچنین سننماریا و سولیوان^۵ در سال ۱۹۹۸ در بیمارستان ملیورن در مورد استرس شغلی در پرستاران اتاق عمل مطالعه ای را انجام دادند و نتایج نشان داد که استرس عمده ای در پرستاران وجود دارد که با کشمکشهای درونی ، ساختار سازمانی ، وسائل و تجهیزات محیط کار و حجم کار در ارتباط بوده است (۷) . تحقیق حاضر درصدد آن بود که یک نمای توصیفی از میزان استرس شغلی در پرستاران شاغل در بیمارستانهای سطح شهر همدان بدست دهد چرا که جهت کاهش و مقابله با استرس تعیین میزان استرس شغلی لازم و ضروری است .

روش کار

این تحقیق یک مطالعه توصیفی-مقطعی می باشد که در آن میزان استرس شغلی در پرستاران بررسی شده است جامعه پژوهش را کلیه پرستاران و محیط پژوهش را کلیه بیمارستانهای سطح شهر همدان در سال ۱۳۸۱ تشکیل داده اند این مطالعه به روش سرشماری انجام گردیده یعنی کلیه ۳۱۰ نفر پرستار شاغل در بیمارستانهای شهر همدان واحدهای پژوهش را تشکیل داده اند ابزار جمع آوری اطلاعات از دو بخش اطلاعات دموگرافیک (۱۰ سؤال) و سؤالات آزمون هینشو و آتود شامل ۳۳ سؤال که با شرایط ایران تطبیق داده شده است مورد استفاده قرار گرفته است جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار EPI6 استفاده شده است معیار سنجش استرس درجاتی از پاسخهای همیشه ، غالباً ، گاهی ، بندرت و هیچگاه می باشد و نحوه درجه بندی پاسخها به این صورت بود که برای پاسخ های همیشه نمره ۴ ، غالباً ۳، گاهی ۲، بندرت ۱ و هیچگاه صفر منظور گردید نمرات صفر تا ۶۶ بعنوان دارای استرس و ۶۷ تا ۱۳۲ بعنوان بدون استرس تلقی گردیده اند.

1-Hans selye
2 - Hingly & Marks
3 - Pelosi

4- Oermann
5 - Santa Maria & Sullivan

نتایج

واحدهای مورد پژوهش دارای استرس و ۴۸/۷ درصد بدون استرس بوده اند.

یافته های پژوهش حاکی از آن است که ۵۱/۳ درصد از

جدول ۱: توزیع فراوانی مطلق و نسبی پرستاران مورد پژوهش برحسب نحوه پاسخگویی به سوالات

سوالات	همیشه		غالباً		گاهی		بندرت		هیچگاه	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱- احترام مافوق به علم و عقیده ام	۹۳	۳۰	۱۴۴	۴۶/۵	۴۷	۱۵/۲	۲۲	۷/۱	۴	۱/۳
۲- احترام سایر همکاران به دانشم	۶۴	۲۰/۶	۱۷۱	۵۵/۲	۶۳	۲۰/۳	۱۱	۳/۵	۱	۰/۳
۳- تجهیزات مورد نیاز بیماران در بخش	۴۶	۱۴/۸	۱۷۳	۵۵/۸	۶۵	۲۱	۱۵	۴/۸	۱۱	۳/۵
۴- شلوغی محل کار	۱۴۸	۴۷/۷	۹۹	۳۱/۹	۴۴	۱۴/۲	۱۷	۵/۵	۲	۰/۶
۵- مراقبت با کیفیت در شرایط سخت	۱۷	۵/۵	۹۵	۳۰/۶	۷۰	۲۲/۶	۷۲	۲۳/۲	۵۶	۱۸/۱
۶- وقت کافی برای مراقبت با کیفیت	۲۳	۷/۴	۱۳۹	۴۴/۸	۹۰	۲۹	۴۶	۱۴/۸	۱۲	۳/۹
۷- احساس راحتی در زمان مراقبت	۱۸۸	۶۰/۶	۹۳	۳۰	۲۵	۸/۱	۳	۱	۱	۰/۳
۸- عدم حمایت روانی از بیمار و بستگان او	۴۱	۱۳/۲	۱۱۶	۳۷/۴	۹۳	۳۰	۴۷	۱۵/۲	۱۳	۴/۲
۹- آشفتگی و اضطراب موقع مرگ بیمار	۶۸	۲۱/۹	۷۴	۲۳/۹	۷۹	۲۵/۵	۶۶	۲۱/۳	۲۳	۷/۴
۱۰- وجود زمینه پیشرفت برایم	۵۴	۱۷/۴	۸۴	۲۷/۱	۹۵	۳۰/۶	۵۳	۱۷/۱	۲۴	۷/۷
۱۱- توانایی مراقبت با کیفیت بالا	۹۶	۳۱	۱۷۳	۵۵/۸	۳۷	۱۱/۹	۳	۱	۱	۰/۳
۱۲- زیر سوال بردن قضاوت‌های بالینیم	۹	۲/۹	۲۵	۸/۱	۱۰۰	۳۲/۳	۱۳۴	۴۳/۲	۴۲	۱۳/۵
۱۳- وجود روحیه کار گروهی در بخش	۱۲	۳/۹	۱۲۶	۴۰/۶	۳۸	۱۲/۳	۲۱	۶/۸	۴	۱/۳
۱۴- داشتن تنش در زمان بد بودن حال بیماران	۸۸	۲۸/۴	۱۱۲	۳۶/۱	۷۷	۲۴/۸	۲۴	۷/۷	۹	۲/۹
۱۵- وجود امکان مشورت در حین کار	۷۰	۲۲/۶	۱۵۳	۴۹/۴	۶۲	۲۰	۱۴	۴/۵	۱۱	۳/۵
۱۶- وجود پرسنل در زمان صرف غذا	۵۵	۱۷/۷	۸۷	۲۸/۱	۶۸	۲۱/۹	۵۷	۱۸/۴	۴۳	۱۳/۹
۱۷- پوشاندن اضطراب با خنده	۲۷	۸/۷	۹۰	۲۹	۱۰۴	۳۳/۵	۵۲	۱۶/۸	۳۷	۱۱/۹
۱۸- احترام پزشکان به داوریهای من	۲۸	۹	۱۳۷	۴۴/۲	۹۰	۲۹	۳۵	۱۱/۳	۲۰	۶/۵
۱۹- پیش نرفتن کار در صورت کار نکردن	۲۱	۶/۸	۷۶	۲۴/۵	۱۴۰	۴۵/۲	۵۴	۱۷/۴	۱۹	۶/۱
۲۰- احساس جدید بودن اطلاعاتم	۱۳	۴/۲	۱۰۱	۳۲/۶	۱۳۵	۴۳/۵	۴۸	۱۵/۵	۱۳	۴/۲
۲۱- رهایی مراقبت برای امور دفتری	۱۷	۵/۵	۴۸	۱۵/۵	۵۹	۱۹	۱۰۴	۳۳/۵	۸۲	۲۶/۵
۲۲- وجود برنامه اورینتیشن	۴۶	۱۴/۸	۸۲	۲۶/۵	۶۹	۲۲/۳	۶۵	۲۱	۴۸	۱۵/۵
۲۳- تنش بدلیل بستری طولانی بیماران	۴۱	۱۳/۲	۴۷	۱۵/۲	۸۹	۲۸/۷	۷۹	۲۵/۵	۵۴	۱۷/۴
۲۴- وجود پرسنل کافی در بخش	۲۳	۷/۴	۱۱۳	۳۶/۵	۸۰	۲۵/۵	۶۰	۱۹/۴	۳۴	۱۱

ادامه جدول ۱: توزیع فراوانی مطلق و نسبی پرستاران مورد پژوهش برحسب نحوه پاسخگویی به سوالات

سوالات	همیشه		غالباً		گاهی		بندرت		هیچگاه	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۲۵- برآورده کردن نیازها طبق اولویت	۶۲	۲۰	۱۳۸	۴۴/۵	۷۱	۲۲/۹	۲۲	۷/۱	۱۷	۵/۵
۲۶- احساس راحتی در دادن دستور	۶۲	۲۰	۱۳۸	۴۴/۵	۸۱	۲۶/۱	۱۹	۶/۱	۱۰	۳/۲
۲۷- ابراز احساس به بیمار زمان بحرانی	۵۴	۱۷/۴	۱۳۲	۴۲/۶	۸۹	۲۸/۷	۲۲	۷/۱	۱۳	۴/۲
۲۸- سازگاری با فشارهای شغلی	۶۵	۲۱	۱۴۰	۴۵/۲	۶۷	۲۱/۶	۲۵	۸/۱	۱۳	۴/۲
۲۹- فشار روانی باعث نبود فضای کافی	۷۱	۲۲/۹	۷۶	۲۴/۵	۹۱	۲۹/۴	۴۶	۱۴/۸	۲۶	۸/۴
۳۰- داشتن وظائف شغلی رضایت بخش	۲۳	۷/۴	۱۰۷	۳۴/۵	۸۲	۲۶/۵	۷۱	۲۲/۹	۲۷	۸/۷
۳۱- آمادگی برای استفاده از وسائل	۱۱۲	۳۶/۱	۱۵۹	۵۱/۳	۲۷	۸/۷	۸	۲/۶	۴	۱/۳
۳۲- تنش زا بودن برنامه کاری	۷۸	۲۵/۲	۸۱	۲۶/۱	۷۵	۲۴/۲	۵۷	۱۸/۴	۱۹	۶/۱
۳۳- اجازه دادن برای شرکت دربرازآموزی	۷۶	۲۴/۵	۵۸	۱۸/۷	۴۰	۱۲/۶	۴۰	۱۲/۹	۹۷	۳۱/۳

- در مورد تعیین میزان استرس بر حسب سن ، بیشترین میزان استرس مربوط به گروه سنی ۲۴ تا ۲۰ سال (۶۵/۵ درصد) و کمترین میزان استرس مربوط به گروه سنی ۳۵ سال و بالاتر (۴۰ درصد) بوده است .

جدول ۲: توزیع فراوانی مطلق و نسبی وضعیت استرس در واحدهای مورد پژوهش برحسب سن

سن	استرس		ندارد		دارد		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۲۰-۲۴	۲۱	۶۵/۶	۱۱	۳۴/۴	۳۲	۱۰۰	۳۲	۱۰۰
۲۵-۲۹	۵۱	۵۳/۷	۴۴	۴۶/۳	۹۵	۱۰۰	۹۵	۱۰۰
۳۰-۳۴	۶۹	۵۰	۶۹	۵۰	۱۳۸	۱۰۰	۱۳۸	۱۰۰
۳۵ و بالاتر	۱۸	۴۰	۲۷	۶۰	۴۵	۱۰۰	۴۵	۱۰۰
جمع	۱۵۹	۵۱/۳	۱۵۱	۴۸/۷	۳۱۰	۱۰۰	۳۱۰	۱۰۰

و کمترین میزان استرس مربوط به مجردین (۴۵/۲ درصد) بوده است .

- در مورد تعیین میزان استرس بر حسب تعداد فرزند ، بیشترین میزان استرس مربوط به افراد بدون فرزند (۵۳/۱ درصد) و کمترین میزان استرس (۳۶/۴ درصد) مربوط به افرادی بوده است که سه فرزند یا بیشتر داشته اند .

- در مورد تعیین میزان استرس بر حسب درآمد ماهیانه، بیشترین میزان استرس مربوط به افرادی است که درآمد ماهیانه ای کمتر از ۱۰۰ هزار تومان (۵۶/۸ درصد) و کمترین میزان استرس (۴۵/۳ درصد) مربوط به افرادی است که درآمد ماهیانه آنان بیشتر از ۱۰۰ هزار تومان بوده است .

- در مورد تعیین میزان استرس بر حسب جنس ، بیشترین میزان استرس مربوط به جنس مؤنث (۵۳/۴ درصد) و کمترین میزان استرس مربوط به جنس مذکر (۴۷/۱ درصد) بوده است .

- در مورد تعیین میزان استرس بر حسب مدرک تحصیلی، بیشترین میزان استرس مربوط به کارشناسان (۵۲ درصد) و کمترین میزان استرس مربوط به کارشناسان ارشد (۳۳/۳ درصد) بوده است .

- در مورد تعیین میزان استرس بر حسب وضعیت تأهل ، بیشترین میزان استرس مربوط به متأهلین (۵۳/۲ درصد)

- در مورد تعیین میزان استرس بر حسب نوبت کاری، بیشترین میزان استرس مربوط به افرادی است که شیفت کاری آنها ثابت بوده است و کمترین میزان استرس مربوط به افرادی است که شیفت کاری آنها متغیر بوده است (جدول ۳).

جدول ۳: توزیع فراوانی مطلق و نسبی وضعیت استرس در واحدهای مورد پژوهش بر حسب نوبت کاری

استرس		ندارد		دارد		نوبت کاری
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۳۶	۵۳/۷	۳۱	۴۶/۳	۶۷	۱۰۰	ثابت صبح
۶	۳۱/۶	۱۳	۶۸/۴	۱۹	۱۰۰	ثابت عصر
۱۰	۵۵/۶	۸	۴۴/۴	۱۸	۱۰۰	ثابت شب
۱۰۷	۵۲	۹۹	۴۸	۲۰۶	۱۰۰	شیفت در گردش
۱۵۹	۵۱/۳	۱۵۱	۴۸/۷	۳۱۰	۱۰۰	جمع

- در مورد تعیین میزان استرس بر حسب نوع بخش کاری، بیشترین میزان استرس به ترتیب در بخشهای اتاق عمل (۷۰/۴ درصد) و ویژه (۶۸/۷ درصد) و کمترین میزان استرس به ترتیب در بخشهای روانی (صفر درصد) و دفتر پرستاری (۸/۳ درصد) بوده است (جدول شماره ۴).

جدول ۴: توزیع فراوانی مطلق و نسبی وضعیت استرس در واحدهای مورد پژوهش بر حسب نوع بخش

استرس		ندارد		دارد		بخش
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۶۴	۵۸/۷	۴۵	۴۱/۳	۱۰۹	۱۰۰	جراحی
۲۱	۴۶/۷	۲۴	۵۲/۳	۴۵	۱۰۰	داخلی
۰	۰	۸	۱۰۰	۸	۱۰۰	روانی
۱۶	۴۰	۲۴	۶۰	۴۰	۱۰۰	اورژانس
۱۶	۴۳/۲	۲۱	۵۶/۸	۳۷	۱۰۰	کودکان
۲۲	۶۸/۷	۱۰	۳۱/۳	۳۲	۱۰۰	ویژه
۱	۸/۳	۱۱	۹۱/۷	۱۲	۱۰۰	دفتر پرستاری
۱۹	۷۰/۴	۸	۲۹/۶	۲۷	۱۰۰	اتاق عمل
۱۵۹	۵۱/۳	۱۵۱	۴۸/۷	۳۱۰	۱۰۰	جمع

زمینه استرس شغلی انجام شد نتایج آن نشان داد که پرستاران شدیداً در معرض استرس شغلی قرار دارند (۳) بیشترین میزان استرس در پرستاران شاغل در بیمارستانهای دارای بخشهای جراحی و اتاق عمل بود که تحقیق سننماریا و سولیوان در سال ۱۹۹۸ نیز نشان داد که استرس شغلی در پرستاران اتاق عمل بالا بود (۷).

- در مورد تعیین میزان استرس بر حسب تعداد شیفت کاری، میزان استرس در دو گروه دارای یک شیفت و دو شیفت کاری تقریباً مساوی بود.

بحث

یافته های پژوهش حاکی از آن است که ۵۱/۳ درصد واحدهای پژوهش دارای استرس و ۴۸/۷ درصد بدون استرس بوده اند در تحقیقی که توسط هینگلی و مارکز در

است اصولاً با افزایش سابقه کاری هم سازگاری افراد با محیط‌های کاری بیشتر می‌شود و هم مهارت و تجربه افراد بیشتر می‌شود در نتیجه استرس کاهش می‌یابد البته جمشید نژاد و علاقه بند در نتایج تحقیق خود نشان دادند که بین می‌زان استرس شغلی و سابقه کار تفاوت آماری معناداری پیدا نشد (۱۳).

بیشترین میزان استرس در افراد با درآمد کمتر از ۱۰۰ هزار تومان و کمترین میزان استرس در افراد با درآمد بیش از ۱۰۰ هزار تومان بوده است که پدیده ای طبیعی است یعنی هر چقدر درآمد بیشتر باشد نگرانی برای تامین معاش کمتر شده در نتیجه استرس کمتری وجود دارد.

بیشترین میزان استرس در پرستاران دارای نوبت کاری ثابت شب و کمترین میزان استرس در پرستاران دارای نوبت کاری ثابت عصر بوده است و این بدان جهت است که در شبکاری ریتمهای بیولوژیک و بخصوص ریتم خواب به هم می‌خورد و همچنین شیفت شب از نظر زمانی نیز طولانی بوده و تعداد پرسنل کمتری نسبت به شیفت‌های دیگر دارد که می‌تواند استرس بیشتری ایجاد کند.

بیشترین میزان استرس در پرستاران شاغل در بخشهای اتاق عمل و ویژه و کمترین میزان استرس در بخشهای روانی و دفتر پرستاری بوده است که نتایج مطالعه پلوسی و همکاران در سال ۱۹۹۹ در مورد استرس شغلی نیز نشان داد که در بخشهای ویژه استرس بیشتری وجود دارد (۵).

نتیجه نهایی

با توجه به نتایج این تحقیق می‌توان چنین نتیجه گرفت که می‌زان استرس در پرستاران شاغل زیاد می‌باشد لذا پیشنهاد می‌گردد از نتایج این تحقیق مدیران محترم پرستاری بیمارستانها، مدیران دفاتر پرستاری دانشگاههای علوم پزشکی، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی و مسئولین محترم حوزه معاونت درمان دانشگاههای علوم پزشکی و کارشناسان محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استفاده نمایند تا بدین طریق باعث انگیزش بیشتر پرستاران در خدمت رسانی گردد.

بیشترین میزان استرس شغلی در گروه سنی ۲۴-۲۰ سال و کمترین میزان استرس در ۳۵ سال و بالاتر بوده است این بدان جهت است که با بالا رفتن سن، سازگاری فرد بیشتر می‌شود و تجربه کاری نیز در کاهش استرس مؤثر است. البته مشتاقی فر در تحقیق خود تحت عنوان بررسی علل استرس شغلی و راههای کاهش آن از دیدگاه مدیران آموزشی متوسطه استان کهگیلوی و بویر احمد نشان داد که بین استرس شغلی و سن ارتباط معناداری وجود ندارد (۸).

بیشترین میزان استرس در جنس مؤنث و کمترین میزان استرس در جنس مذکر بوده است سوری و حاتمی سعادت‌آباد (۱۳۸۵) نیز در تحقیق خود نشان دادند که زنان بیشتر از مردان در مواجهه با عوامل استرس زا در محیط شغلی خود هستند (۹) همچنین اورنگی و همکاران در تحقیق خود نشان دادند که استرس شغلی در کارکنان زن بیشتر از کارکنان مرد بوده است (۱۰).

بیشترین میزان استرس در افراد دارای مدرک کارشناسی و کمترین میزان استرس در افراد دارای مدرک کارشناسی ارشد بوده است و این بدان معنی است که با ارتقاء سطح علمی هم مهارتهای حرفه ای بیشتر می‌شود و هم افراد اعتماد به نفس بیشتری کسب می‌کنند که منجر به کاهش استرس می‌شود البته قاسمی نژاد در مطالعه خود دریافت که بین استرس شغلی و می‌زان تحصیلات رابطه معناداری وجود نداشت (۱۱).

بیشترین میزان استرس مربوط به متأهلین و کمترین میزان استرس مربوط به مجردین بوده است مهربانی و همکاران هم در مطالعه خود دریافتند که بین وضعیت تاهل و شدت استرس رابطه معنی داری وجود داشت (۱۲). که این موضوع به دلیل درگیری بیشتر متأهلین با مسائل زندگی خانوادگی و همچنین فرصت کمتر آنها به مطالعه و شرکت در کلاسهای باز آموزی بوده که می‌تواند منجر به افزایش استرس در آنها شود.

بیشترین میزان استرس در پرستاران دارای سابقه کاری ۱۵-۱۱ سال (۶۵/۲ درصد) و کمترین میزان استرس در پرستاران با سابقه کاری ۱۶ سال و بالاتر (۲۵ درصد) بوده

منابع

- ۱- حجاران محمد، ابوالقاسمی عباس، بررسی ارتباط استرس شغلی با اضطراب، اختلال در کارکرد و میزان کارائی پرستاران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی. ۱۳۷۵.
- 2- Logan B, Dawkins C. Community health nursing. Addison – Welley publishing Company; 1986:356-359.
- 3-Hingly D, Cough P. Combating the pressure. nursing times. 1988; 84(2) : 25-26.
- 4-Cole A. Pressure point , nursing times. 1992; 87 (46):107-9.
- 5-Pelosi P. et al. Anxiety and stress in the nursing staff. Minerva Anesthesiol.1999; 65 (14) : 232-236.
- 6-Oermann MH, Stress and challenge of psychiatric nursing clinical experience. Arch Psychiatric . 1999 ; 13 (2) : 66-81.
- 7-Santa Maria. N. Sullivan. S. Stress in preoperative Nursing. Collegiani 1998; 5 (3): 121-128.
- ۸ - مشتاقی فر، نورعلی، بررسی علل استرس شغلی و راههای کاهش آن از دیدگاه مدیران آموزش متوسطه استان کهگیلوی و بویراحمد، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شی‌راز ۱۳۷۷.
- ۹ - سوری، حمید و حاتمی سعد آباد، علی‌رضا، استرس های شغلی در زنان شاغل در شهر اهواز هفته نامه آتیه خرداد ۱۳۸۵.
- ۱۰ - اورنگی مریم، هاشم زاده ایرج و دی‌گران، استرس شغلی و رابطه آن با سلامت روان در کارکنان بی‌مارستانهای شهر شی‌راز مجله اندی‌شه و رفتار سال ششم شماره ۲۲ صفحات ۶۲-۵۵.
- ۱۱ - قاسمی نژاد، افسر، تعین رابطه جو سازمانی با استرس شغلی و رضایت شغلی دبیران اصفهان پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان سال ۱۳۸۱.
- ۱۲ - مهرایی، طی‌ببه و همکاران بررسی شدت برخی عوامل استرس زای شغلی در پرستاران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، سال ۱۳۸۴.
- ۱۳ - جمشیدی نژاد، علی‌رضا و علاقه بند، علی، بررسی و مقایسه استرس شغلی و رضایت شغلی در مدیران مدارس ابتدائی و متوسطه پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، سال ۱۳۷۵.